

Stockholm den 16 januari 2023

Kristianstads tingsrätt
Box 536
291 25 Kristianstad

Ansökan om stämning

Kärande:

Olivia [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud:

Juristerna Helena Myrin och
Elsa Haggård

Centrum för rättvisa
Box 2215
103 15 Stockholm

helena.myrin@centrumforrattvisa.se
elsa.haggard@centrumforrattvisa.se

Svarande:

Region Skåne, 232100-0255
291 89 Kristianstad

Forum:

10 kap. 1 § första och tredje stycket
rättegångsbalken

Saken:

Skadestånd

1 YRKANDEN

- 1.1 Olivia [REDACTED] yrkar att Region Skåne ska förpliktas att till henne betala 75 000 kronor jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dag för delgivning av ansökan om stämning till dess att betalning sker.
- 1.2 Olivia [REDACTED] yrkar också ersättning för sina rättegångskostnader med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 Olivia [REDACTED] (Olivia) födde sitt andra barn vid Skånes universitetssjukhus i Lund sommaren 2017. Trots att förlossningen var snabb och bedömdes som helt normal, pressades Olivias barn ut mot hennes vilja genom ett riskfyllt vårdingrepp som kallas för yttre press. Det är en metod som inte är vedertagen och som är förenad med en ökad risk för förlossningsskador. Olivia hölls fast och utan förvarning tryckte en barnmorska ned armbågen och hela sin tyngd i Olivias mage. Trots att Olivia och hennes man protesterade högljutt pressade barnmorskan nedåt tills barnet forcerades ut i hög fart. Olivias dotter fick ett brutet nyckelben och Olivia fick en förlossningsskada i samband med förlossningen.
- 2.2 Olivia anmälde händelsen till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och begärde senare patientskadeersättning av Regionernas Ömsesidiga Försäkringsbolag (LÖF). Vårdgivaren mottog kritik för hur förlossningen hanterades men varken IVO eller LÖF prövade frågan om samtycke och om Olivias rätt till självbestämmande åsidosatts. För Olivia är det av stor vikt att få den frågan prövad.
- 2.3 Frågan i målet är om Region Skåne, som är ytterst ansvarig för den vård som bedrivs på Skånes universitetssjukhus i Lund, har gjort sig

skyldig till en överträdelse av Olivias grundläggande skydd för sin kroppsliga integritet som följer av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen och av artikel 8 i Europakonventionen och om hon därför har rätt till ideellt skadestånd.

3 GRUNDER

- 3.1 Under Olivias förlossning vid Skånes universitetssjukhus i Lund den 7 augusti 2017 tryckte en barnmorska ned armbågen och hela sin tyngd i Olivias mage och pressade nedåt tills barnet forcerades ut.
- 3.2 Vårdingreppet utfördes utan Olivias samtycke, trots att hennes vilja kunnat utredas på plats. Olivia hade inte på förhand fått någon information om ingreppet eller risken för förlossningsskador som ingreppet var förenat med.
- 3.3 Region Skåne har därmed överträtt Olivias skydd mot påtvingade kroppsliga ingrepp enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen, alternativt skyddet för hennes kroppsliga integritet som följer av artikel 8 i Europakonventionen.
- 3.4 Till följd av överträdelsen har Region Skåne orsakat Olivia ideell skada. Med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt bör den ideella skadan skäligen uppskattas till yrkat belopp. Skadeståndet är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.
- 3.5 Vid bestämningen av skadeståndets storlek ska följande omständigheter beaktas:
 - (a) Överträdelsen avser en mycket grundläggande rättighet.
 - (b) Olivia har utsatts för ett riskfyllt vårdingrepp som inte varit medicinskt motiverat.

- (c) Olivia har befunnit sig i en särskilt utsatt situation med begränsade möjligheter att tillvarata sin rätt.
- (d) Ingreppet har inte bara utförts utan Olivias samtycke utan också mot hennes uttryckliga vilja.
- (e) Olivia har upplevt ingreppet som mycket kränkande.

4 BAKGRUND

4.1 Inledning

4.1.1 Olivia är 40 år och bor i Lund tillsammans med sin man [REDACTED] och deras två barn. [REDACTED]

4.2 Olivia motsätter sig uttryckligen forcerad utdrivning i sitt förlossningsbrev

4.2.1 Olivia var mycket mån om att föda fram sitt barn själv. Hon var även mån om att undvika stora bristningar. I sitt förlossningsbrev hade hon därför angett att hon önskade ett oforcerat utdrivningsskede, det vill säga att hon skulle få krysta fram sitt barn av egen kraft. Av brevet framgick även att Olivia inte ville bli stressad och påskyndad. Om barnet behövde komma ut snabbt så ville Olivia ha kejsarsnitt, inte forcerad utdrivning (se förlossningsbrev, bilaga 1).

4.3 Olivia skrivs in på förlossningen och förlossningsbrevet överlämnas till ansvarig barnmorska

4.3.1 Den 6 augusti 2017 fick Olivia sina första värkar. Hennes graviditet var då fullgången. Olivia blev inskriven på förlossningsavdelningen vid Skånes universitetssjukhus i Lund senare samma kväll.

4.3.2 Av journalanteckningar från inskrivningen framgår bland annat att Olivias graviditet samt allmäntillstånd var utan anmärkning, att barnets huvud fixerats i bäckeningången och att barnets CTG-värde var normalt (CTG är en metod för att övervaka barnets hjärtfrekvens och som hjälper personalen att se hur barnet mår inne i livmodern).

4.3.3 Några timmar senare fick Olivia träffa den barnmorska som ansvarade för hennes förlossning och Olivias man [redacted] överlämnade förlossningsbrevet till denna barnmorska.

4.4 Olivia utsätts för ett riskfyllt vårdingrepp mot sin vilja

4.4.1 Den 7 augusti kl. 02.30 gick fostervattnet och kort därpå, kl. 02.40, startade Olivias krystvärkar. När det var dags att krysta fram barnet blev Olivia fasthållen på rygg av undersköterskan medan ansvarig barnmorska höll i Olivias ben som placerats i benstöd som annars används vid gynekologisk undersökning (gynläge). Utan någon förvarning tryckte en annan barnmorska ned sin armbåge med hela sin tyngd i Olivias mage. Det gjorde enligt Olivia ”vansinnigt ont” och hon skrek åt denna barnmorska att ”ta bort armen”, men så skedde inte. (Se Olivias IVO-anmälan den 10 oktober 2017, [bilaga 2](#), samt skadeanmälan till LÖF den 9 juli 2020, [bilaga 3](#).) Även Olivias man [redacted], som närvarade under hela förlossningen, protesterade verbalt mot ingreppet.

4.4.2 Trots protesterna och att Olivia på förhand i sitt förlossningsbrev hade motsatt sig forcerad utdrivning slutfördes ingreppet och barnet pressades ut i en hög fart kl. 02.47. Olivia fick en förlossningsskada i samband med födseln och hennes dotter fick ett brutet nyckelben.

4.4.3 Det ingrepp som utfördes kallas för yttre press och är en form av forcerad utdrivning. Det är ett ingrepp som bör undvikas på grund av risk för stora bristningar och en negativ påverkan på förlossningsupplevelsen (se bl.a. IVO:s beslut den 14 mars 2018, bilaga 4). Världshälsoorganisationen (WHO) avråder specifikt från att använda metoden i utdrivningsskedet (se WHO recommendations: intrapartum care for a positive childbirth experience, 4 februari 2018, s. 6, bilaga 5). Förutom bristningar kan moderkakan lossna och organ i buken brista om utövaren inte är försiktig. Utöver en ökad risk för förlossningsskador innebär yttre press autonomiförlust, smärta och obehag för den som föder. (Se bl.a. artikel i Vårdfokus, Få som använder yttre press rapporterar, 2 oktober 2013, bilaga 6.)

4.4.4 Varken Olivia eller hennes man hade fått någon information om ingreppet eller dess väsentliga risker. Det var inte heller tal om att det skulle vara någon akut fara för Olivias liv eller hälsa, eller för barnet.

4.5 Olivia efterfrågar men får ingen förklaring till ingreppet

4.5.1 Vid Olivias återbesök på specialistmödravården den 12 oktober 2017 gick en kurator igenom Olivias journal och då upptäcktes att det inte fanns någon anteckning om yttre press. Av kuratorns anteckning (se anteckning den 12 oktober 2017, blad 6 och 7 i bilaga 7) framgår följande:

”Olivia beskriver sedan att bm tryckte med armbågen på hennes mage. Hon skrek: Ta bort armen, men fick inget gehör eller förklaring alls varför. Barnet fick en fraktur vid nyckelbenet. Att yttre press användes står inte i journalen. Olivia fick sedan från förlösande bm veta att förlossningen varit normal.”

4.5.2 Under återbesöket förklarade Olivia också att hon förlorat sin tillit till vården, hade mardrömmar och förebrådde sig själv för att hon inte lämnat förlossningen eller gjort något mer.

4.5.3 Den 23 november 2017 hade Olivia och hennes man ett uppföljningsmöte med bland annat ansvarig barnmorska. Under mötet frågade Olivia om anledningen till yttre press men fick inget svar. Olivia begärde att ingreppet skulle skrivas in i hennes patientjournal, vilket gjordes med följande anteckning (se anteckning den 24 november 2017, blad 9 i bilaga 7):

”Tilläggsdiagnos: Yttre press x 1. Oklar indikation”.

4.5.4 En barnmorska från specialistmödravården ringde upp Olivia för uppföljning den 12 december 2017. Av samtalet har bland annat följande antecknats (se anteckning den 12 december 2017, blad 9 i bilaga 7):

”Säger att det jobbigaste var att man gjorde yttre press o som hon uttrycker det ’fråntog mig möjligheten att föda själv’. Vi pratar om det o tyvärr har det fortif inte framkommit riktigt vad indikationen var till yttre press”.

4.6 Olivia anmäler förlossningen till IVO

4.6.1 Den 10 oktober 2017 anmälde Olivia förlossningen till IVO och framhöll bland annat att utdrivningen av barnet skett forcerat med yttre press mot hennes uttryckta vilja (se s. 2 f. i bilaga 2). I ärendet har ansvarig barnmorska samt sjukhusets verksamhetschef och sektionschef yttrat sig (se sjukhusets yttranden till IVO, bilaga 8).

4.6.2 I ett första yttrande från *ansvarig barnmorska* den 1 november 2017 (se s. 1 i bilaga 8) framgår bland annat att följande:

”Snabb förlossningsprogress. Ctg övervakning strax innan och under utdrivningsskedet. Välmående flicka föddes. Bristningen kontrollerades och suturerades. Förlossningen var snabb och bedömdes helt normal.”

- 4.6.3 I ett första yttrande från *verksamhetschefen* den 8 november 2017 beklagade hon bland annat att Olivias förlossningsupplevelse inte blivit bra och bekräftade att förlossningen medfört en nyckelbensfraktur på barnet (se s. 2 f. i bilaga 8).
- 4.6.4 IVO uppmanade sedan sjukhuset att lämna kompletterande information om huruvida yttre press utförts och anledningen till det.
- 4.6.5 I ett kompletterande yttrande den 24 november 2017 svarade *ansvarig barnmorska* bland annat att hon inte kunde minnas varför yttre press utfördes (se s. 4 i bilaga 8).
- 4.6.6 Även *verksamhetschefen* och *sektionschefen* inkom med ett kompletterande yttrande den 11 januari 2018 (se s. 5 i bilaga 8). I yttrandet angavs då bland annat följande:
- ”I det aktuella fallet förelåg en låg puls hos barnet (bradykardi) de sista 5 minuterna innan barnets födelse, och det är troligt att detta varit orsaken till att yttre press använts”.
- 4.6.7 Det bör noteras att detta är första och enda gången som ingreppet uppges ha möjlig anknytning till en låg puls hos barnet. Avslutningsvis angav cheferna följande:
- ”Det aktuella ärendet belyser att vi behöver diskutera användningen av yttre press i verksamheten och ta fram rutiner för när det kan vara befogat, att metoden bör användas med restriktivitet och i samråd med patienten, och vilka alternativ som finns”.
- 4.6.8 Ärendet avslutades med att IVO i beslut (se bilaga 4) kritiserade vårdgivaren för att Olivias behov av stöd inte kunde tillgodoses och

konstaterade att ansvarig barnmorska brustit i sin skyldighet att dokumentera. Enligt IVO borde anledningen till yttre press ha framgått i patientjournalen. Som ytterligare information angavs följande:

”IVO påpekar att forcerad krystning bör användas restriktivt. I synnerhet yttre press bör undvikas på grund av risk för stora bristningar och negativ påverkan på förlossningsupplevelsen. I de fall yttre press utförs bör det ske i samråd med patienten.”

4.7 Olivia gör en skadeanmälan till LÖF

4.7.1 Den 9 juli 2020 begärde Olivia patientskadeersättning av LÖF. I sin skadeanmälan angav Olivia bland annat att hon under sin förlossning utsatts för yttre press mot sin vilja, vilket resulterat i en förlossningsskada. Olivia betonade återigen att yttre press utförts trots att hon protesterat verbalt och motsatt sig forcerad utdrivning i sitt förlossningsbrev. (Se bilaga 3.)

4.7.2 Under handläggningen inhämtade LÖF ett utlåtande från en oberoende medicinsk rådgivare med specialisering inom gynekologi och obstetrik. Den medicinska rådgivaren angav att yttre press inte är en vedertagen metod utan något som endast ska användas i ”yttersta nödfall” och konstaterade sedan följande (se bedömning den 31 oktober 2020, bilaga 9):

”Ingen indikation fanns för yttre press. Helt oklart varför detta ingrepp användes. Mkt snabb förlossning, lätt påverkade fosterljud sista minuterna innan förlossningen.”

4.7.3 I sitt beslut den 9 november 2020 angav LÖF att yttre press använts utan indikation och beslutade enligt följande (se bilaga 10):

” [...] du har rätt till ersättning för följderna av att man inte korrekt åtgärdade förlossningsskadan. Vi har även beslutat att du har rätt till ersättning för följderna av att man utan indikation använde yttre press under förlossningen.”

- 4.7.4 Totalt tillerkändes Olivia 5 000 kronor.
- 4.7.5 Sammanfattningsvis kritiserade IVO vårdgivaren för att Olivia fått bristande stöd och konstaterade brister i journalföringen. LÖF klargjorde att ingreppet använts utan indikation, alltså inte varit medicinskt motiverat, och utgav viss ersättning för följderna av detta. Varken IVO eller LÖF prövade dock frågan om samtycke och om Olivias rätt till självbestämmande åsidosatts.

5 RÄTTSLIG ARGUMENTATION

5.1 Regler till skydd för den enskildes kroppsliga integritet

- 5.1.1 Det grundläggande skyddet för den enskildes kroppsliga integritet följer av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen och av artikel 8 i Europakonventionen.
- 5.1.2 Enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen är var och en gentemot det allmänna skyddad mot påtvingade kroppsliga ingrepp. Skyddet innebär att offentligt bedriven hälso- och sjukvård inte får ges mot någons vilja, alltså med tvång, om detta inte särskilt framgår av lag (jfr 2 kap. 20 § första stycket 2 p. regeringsformen).
- 5.1.3 Med kroppsligt ingrepp avses enligt grundlagsmotiven våld mot människokroppen men även läkarundersökningar, smärre ingrepp som vaccinering och blodprovstagning samt liknande företeelser som brukar betecknas som kroppsbesiktning (se SOU 1975:75 s. 356; se även prop. 2013/14:106 s. 56.).

- 5.1.4 Att hälso- och sjukvård inte får ges utan patientens samtycke framgår numera även av 4 kap. 2 § första stycket patientlagen (2014:821). Som skäl för att införa en sådan uttrycklig bestämmelse anförde regeringen att det är viktigt att såväl patienter som närstående och hälso- och sjukvårdspersonal känner till den fundamentala rätten till fysiskt självbestämmande som följer av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen. (Se prop. 2013/14:106 s. 56.)
- 5.1.5 Enligt 4 kap. 4 § patientlagen ska patienten få den vård som behövs för att avvärja fara som akut och allvarligt hotar patientens liv eller hälsa, även om dennes vilja på grund av medvetslöshet eller annan orsak inte kan utredas. Bestämmelsen utgör ett undantag från huvudregeln i 4 kap. 2 § patientlagen och avser akut nödvändig vård som inte kan vänta tills en patient själv kan ta ställning till åtgärden (se prop. 2013/14:106 s. 120).
- 5.1.6 Det följer vidare av fast rättspraxis från Europadomstolen att vårdingrepp utan informerat samtycke utgör överträdelse av rätten till privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen. (Se *Pretty v. the United Kingdom*, no. 2346/02, §§ 63 och 68, ECHR 2002-III, *Glass v. the United Kingdom*, no. 61827/00, §§ 70 och 73, ECHR 2004-II samt *Juhnke v. Turkey*, no. 52515/99, § 76, 13 May 2008.)
- 5.1.7 Europadomstolen har även konstaterat att rätten till kroppslig integritet är en central rättighet som berör själva kärnan av Europakonventionens fri- och rättighetsskydd (se exempelvis *V.C. v. Slovakia*, no. 18968/07, § 107, ECHR 2011 [extracts]).

5.2 Närmare om kravet på informerat samtycke till vårdingrepp

5.2.1 Av 4 kap. 2 § första stycket patientlagen följer att ett samtycke är giltigt endast om patienten har fått information enligt 3 kap. patientlagen som gör det möjligt för denne att fatta beslut i den aktuella frågan.

5.2.2 Den information som ska föregå ett giltigt samtycke avser enligt 3 kap. 1 och 2 §§ patientlagen bland annat patientens hälsotillstånd, det förväntade vård- och behandlingsförloppet, väsentliga risker för komplikationer och biverkningar samt om möjligheten att välja behandlingsalternativ. Med ”väsentliga risker för komplikationer och biverkningar” avses enligt motiven risker som inte är försumbara. (Se prop. 2013/14:106 s. 114.)

5.2.3 Enligt 3 kap. 7 § första stycket patientlagen ska den som ger informationen så långt som möjligt försäkra sig om att mottagaren har förstått innehållet i och betydelsen av den lämnade informationen.

5.3 Region Skåne har överträtt Olivias rätt till skydd för sin kroppsliga integritet enligt såväl 2 kap. 6 § regeringsformen som artikel 8 i Europakonventionen

5.3.1 Att Olivia har utsatts för yttre press under sin förlossning vid Skånes universitetssjukhus i Lund den 7 augusti 2017 framgår bland annat av patientjournalen och får antas vara ostridigt mellan parterna (se blad 9 i bilaga 7).

5.3.2 Yttre press är en sådan åtgärd som har krävt Olivias informerade samtycke för att få utföras enligt 2 kap. 6 § regeringsformen och artikel 8 i Europakonventionen. Olivia har inte lämnat ett informerat samtycke till åtgärden, tvärtom har hon uttryckligen motsatt sig

ingreppet såväl på förhand som när ingreppet utfördes. Trots hennes protester har ingreppet slutförts.

- 5.3.3 Med hänsyn till att yttre press är ett riskfyllt ingrepp med en ökad risk för förlossningsskador har det därtill kunnat ställas höga krav på vårdpersonalen att informera Olivia om ingreppet och eventuella risker för komplikationer.
- 5.3.4 Det har inte varit fråga om ett nödvändigt ingrepp för att rädda Olivias liv eller i övrigt för att undvika svåra konsekvenser för hennes hälsa, som vårdpersonalen vid tidpunkten inte kunde utreda hennes inställning till. Det rörde sig alltså inte om en sådan situation som motiverade att vårdpersonal gjorde avsteg från det lagstadgade kravet på informerat samtycke.
- 5.3.5 Det först i efterhand angivna möjliga motivet till yttre press, att barnet haft låg puls under de sista fem minuterna av förlossningen, som framförts av sjukhusets företrädare fem månader efter förlossningen (se s. 5 i bilaga 8) med anledning av IVO:s begäran om komplettering, kan inte heller rättfärdiga ingreppet.
- 5.3.6 LÖF:s medicinska rådgivare har även med beaktande av en förekomst av ”lätt påverkade fosterljud sista minuterna innan förlossningen” konstaterat att det var ”helt oklart varför detta ingrepp användes” (se s. 2 i bilaga 9).
- 5.3.7 Ansvarig barnmorska har inte heller lämnat någon uppgift om att yttre press motiverats av en låg puls hos barnet, trots att Olivia upprepade gånger har kontaktat sjukhuset om anledningen till ingreppet och att IVO har begärt komplettering om detta. Istället har ansvarig barnmorska angett att ”Förlossningen var snabb och

bedömdes helt normal” och att en ”Välmående flicka föddes” (se s. 1 i bilaga 8).

5.3.8 Det har därmed saknats skäl att utsätta Olivia för det aktuella vårdingreppet utan att först inhämta hennes samtycke, än mindre att utföra det mot hennes vilja.

5.3.9 Sammanfattningsvis har Region Skåne, genom vårdpersonalens handlande, gjort sig skyldig till en överträdelse av såväl Olivias skydd mot påtvingade kroppsliga ingrepp enligt 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen som hennes skydd för den fysiska integriteten som följer av artikel 8 i Europakonventionen.

5.4 Olivia har rätt till ideellt skadestånd i första hand med stöd av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen

5.4.1 Olivia har beviljats ersättning ur patientförsäkringen med 5 000 kronor, för *följden* av att vårdgivaren inte korrekt åtgärdat hennes förlossningsskada samt för *följden* av att vårdgivaren utan indikation använt yttre press under hennes förlossning (se bilaga 10).

5.4.2 Inom ramen för patientförsäkringen saknas möjlighet att få ersättning för den överträdelse av självbestämmanderätten som en avsaknad av samtycke från patienten innebär. Lagstiftaren har bedömt att en begäran om sådan ersättning bäst prövas i ett rättegångsförfarande där parterna kan lägga fram muntlig bevisning (se prop. 1995/96:187 s. 55). LÖF har därför inte prövat frågan om samtycke och om Olivias självbestämmanderätt har åsidosatts.

5.4.3 Det finns inte någon etablerad ordning för att kompensera enskilda i de fall självbestämmanderätten har kränkts inom vården. Olivias uppfattning är dock att hon har en rätt till sådan ersättning med stöd

av i första hand regeringsformen och i andra hand Europakonventionen.

- 5.4.4 Av Högsta domstolens praxis följer att mål om rättigheter som skyddas av både regeringsformen och Europakonventionen i första hand ska prövas utifrån bestämmelserna i regeringsformen (se till exempel rättsfallen ”Predikan i Borgholm” NJA 2005 s. 805, NJA 2012 s. 400 och ”Parkfastigheten” NJA 2018 s. 753).
- 5.4.5 Högsta domstolen har i de så kallade medborgarskapsfallen (”Medborgarskapet I” NJA 2014 s. 323 och ”Medborgarskapet II” NJA 2018 s. 103) slagit fast att en överträdelse av bestämmelsen i 2 kap. 7 § andra stycket regeringsformen kan aktualisera skadeståndsskyldighet för staten. Olivia anser att en överträdelse av skyddet i 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen på motsvarande sätt är skadeståndsgrundande.
- 5.4.6 Skyddet för den kroppsliga integriteten och den fysiska självbestämmanderätten är likt skyddet för medborgarskapet i 2 kap. 7 § regeringsformen grundläggande i ett demokratiskt samhälle och får anses vara en av de mest centrala rättigheter som den enskilde har gentemot det allmänna (jfr prop. 1975/76:209 s. 56 och prop. 2013/14:106 s. 56).
- 5.4.7 Liksom bestämmelsen i 2 kap. 7 § regeringsformen riktar sig bestämmelsen i 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen främst till lagstiftaren. Skyddet får dock anses vara tillräckligt konkretiserat för att bestämmelsen ska kunna åberopas till stöd för ett skadeståndsanspråk gentemot det allmänna.
- 5.4.8 Sedan den 1 augusti 2022 regleras rätten till ideellt skadestånd vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen i 3 kap. 4 §

skadeståndslagen (1972:207) (grundlagsskadestånd). Av bestämmelsen följer att den ideella skada som har uppkommit till följd av en överträdelse ska ersättas, om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

5.4.9 Bestämmelsen om grundlagsskadestånd hade inte trätt i kraft vid tidpunkten för överträdelsen som behandlas i detta mål. Enligt motiven bör dock inte avsaknaden av övergångsbestämmelser innebära någon begränsning av den rätt till skadestånd som kan ha gällt sedan tidigare (se prop. 2021/22:229 s. 54). Vidare framhålls att det redan innan den nya bestämmelsen infördes i många fall fanns en möjlighet för enskilda att få skadestånd vid överträdelser av 2 kap. regeringsformen och att en utgångspunkt bör vara att enskilda ska ha ett minst lika starkt skadeståndsrättsligt skydd vid grundlagsöverträdelser som vid överträdelser av Europakonventionen (se prop. 2021/22:229 s. 20 ff.).

5.4.10 Olivia anser att det i enlighet med praxis finns förutsättningar att tillerkänna henne ideellt skadestånd med direkt stöd av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen.

5.5 Olivia har i andra hand rätt till ideellt skadestånd med stöd av artikel 8 i Europakonventionen

5.5.1 I den mån Olivia inte kan beviljas ersättning med stöd av bestämmelsen i 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen har hon rätt till ersättning med stöd av artikel 8 i Europakonventionen.

5.5.2 Sedan den 1 april 2018 regleras den enskildes rätt till ersättning för ideell skada som uppstått till följd av en överträdelse av Europakonventionen i 3 kap. 4 § skadeståndslagen (konventionsskadestånd). I likhet med vad som gäller för

grundlagsskadestånd ska den ideella skadan ersättas om det är nödvändigt för att gottgöra överträdelsen.

5.5.3 Bestämmelsen om konventionsskadestånd hade inte heller trätt i kraft vid tidpunkten för den överträdelse som det här målet avser. Införandet av bestämmelsen var dock en kodifiering av den omfattande praxis som gällt sedan tidigare och som innebar att skadestånd kan ges ut direkt med stöd av Europakonventionen om det krävs för att Sverige ska leva upp till förpliktelsen att tillhandahålla ett effektivt rättsmedel enligt artikel 13 i konventionen (se prop. 2017/18:7 s. 52).

5.5.4 Olivia anser att det i enlighet med praxis finns förutsättningar att tillerkänna henne ideellt skadestånd med direkt stöd av artikel 8 i Europakonventionen.

5.6 Regionen har det skadeståndsrättsliga ansvaret för överträdelsen

5.6.1 Att en kommun kan åläggas att betala skadestånd vid överträdelser av Europakonventionen följer av ”Kommunens olaga frihetsberövande” NJA 2009 s. 463.

5.6.2 På motsvarande sätt som en kommun kan en region hållas skadeståndsrättsligt ansvarig för överträdelser som begåtts inom ramen för dess verksamhet (av 3 kap. 1 § andra stycket skadeståndslagen följer att en region i skadeståndsrättsligt hänseende är att jämställa med en kommun). Detta gäller såväl överträdelser av Europakonventionen som 2 kap. regeringsformen (vad gäller regeringsformen se prop. 2021/22:229 s. 33 f.)

5.7 Skadeståndet ska bestämmas till 75 000 kronor

- 5.7.1 Överträdelsen är av sådant slag att det är nödvändigt att utge ideellt skadestånd (jfr NJA 2007 s. 584, där barn och deras föräldrar beviljats ideellt skadestånd för att barnen läkarundersökts utan stöd i lag, i strid med artikel 8 i Europakonventionen). Olivia har utan framgång sökt upprättelse för överträdelsen hos både IVO och LÖF.
- 5.7.2 Oavsett om Olivia tillerkänns ideellt skadestånd med stöd av regeringsformen eller Europakonventionen ska det bestämmas efter vad som är skäligt med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt (se prop. 2021/22:229 s. 42 f.). Vid bedömningen ska hänsyn tas till vilken rättighet som har överträtts och hur allvarlig överträdelsen har varit. Avgörande är hur överträdelsen typiskt sett upplevs av en person i den skadelidandes situation. Även vissa subjektiva moment kan beaktas, exempelvis om den som drabbats kan anses vara mer sårbar och har svårare att tillvarata sin rätt än vad som är normalt. (Se prop. 2017/18:7 s. 39 f. samt s. 65 f.)
- 5.7.3 Vid bestämningen av skadeståndets storlek ska följande omständigheter beaktas.
- (a) Överträdelsen avser en mycket grundläggande rättighet. Rätten till kroppslig integritet och fysiskt självbestämmande har av såväl den svenska lagstiftaren som Europadomstolen bedömts som en central rättighet.
 - (b) Olivia har utsatts för ett riskfyllt vårdingrepp som inte varit medicinskt motiverat. Det har dessutom utförts utan den särskilda försiktighet som ingreppet kräver. Det kan härvid

noteras att Olivia fick en förlossningsskada och att hennes barn bröt nyckelbenet vid födseln.

- (c) Olivia har befunnit sig i en särskilt utsatt situation i samband med sin förlossning när ingreppet utförts, fasthållen på rygg i gynläge, med begränsade möjligheter att tillvarata sin rätt.
- (d) Ingreppet har inte bara utförts utan Olivias samtycke utan också mot hennes uttryckliga vilja. Olivia hade motsatt sig ingreppet på förhand i ett förlossningsbrev och hon protesterade verbalt när det utfördes.
- (e) Olivia har upplevt ingreppet som mycket kränkande. Det har orsakat henne känslor av rädsla, förnedring och maktlöshet. Hon har dessutom upplevt det som väldigt ingripande att hon genom ingreppet berövats sin rätt att föda fram sitt barn själv. I samband med ingreppet utvecklade hon en stark stress med efterföljande sömnsvårigheter och hon förlorade sin tillit till vården.

5.7.4 Mot denna bakgrund anser Olivia att Region Skåne har gjort sig skyldig till ett allvarligt åsidosättande av hennes kroppsliga integritet och fysiska självbestämmanderätt.

5.7.5 Det saknas tydlig praxis för hur den överträdelse som Olivia har varit med om ska värderas. Viss ledning kan dock hämtas från ett nyligen meddelat avgörande om en liknande överträdelse där käranden tillerkändes 75 000 kronor i ideellt skadestånd (se Svea hovrätts dom den 13 december 2022 i mål nr T 9154-21, [bilaga 11](#)).

5.7.6 Oavsett om skadeståndet i Olivias fall ges ut med stöd av 2 kap. 6 § första stycket regeringsformen eller med stöd av artikel 8 i Europakonventionen bör skadeståndet skäligen uppskattas till 75 000 kronor.

6 PRELIMINÄR BEVISUPPGIFT

6.1 Muntlig bevisning

6.1.1 Partsförhör under sanningsförsäkran med Olivia. Hon ska höras om den aktuella förlossningen, till styrkande av

- att hon har utsatts för yttre press utan att ha lämnat ett informerat samtycke, samt
- att den begärda ersättningen är skälig med hänsyn till överträdelsens art och omständigheterna i övrigt.

Kontaktuppgifter:

Som ovan,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Helena Myrin'.

Helena Myrin

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elsa Haggård'.

Elsa Haggård